

Interessant om weten

Lazarus

= *hij die door God geholpen wordt*

Betanië

= *huis van droefheid, van ellende*

Ligt op 3km van Jeruzalem op de oostelijke helling van de Olijfberg.

Judea

Zuidelijke landstreek van Palestina. De streek waar Jeruzalem zich bevindt.

Slaap

Een versluierde vorm om over de dood te spreken, ook al omdat een overledenen vaak lijkt te slapen.

'Ontwaken uit de slaap' krijgt in deze context de betekenis van: 'verrijzen'. (Zie ook: het dochtertje van Jaïrus, waarbij Jezus zegt: ze is niet dood, ze slaapt.

Dood

Dood ben je wanneer je niet meer ademt. In de bijbel betekent 'dood' ook: 'niet leven zoals God het wil'.

Tomas

= *tweeling*.

Vier dagen

Volgens de joodse opvatting dwaalt de ziel van een overledene nog drie dagen rond het dode lichaam. Dan gaat ze definitief naar het dodenrijk en bederft het lichaam.

Door dit te melden maakt Johannes duidelijk dat Lazarus echt dood is. Er is dus geen sprake van slaap of schijndood.

Graf

In de tijd van Jezus werden graven in rotsen uitgehouwen. Zo'n graf werd afgesloten met een grote steen, die men ervoor rolde en die men door een kleiner rotsblok op zijn plaats hield. In zo'n graf werden de doden neergelegd alsof ze sliepen. Ze waren in stroken linnen gewikkeld. Hun gezicht werd met een zweetdoek bedekt.

Verrijzenis / Opstanding

In dit woord herken je het woord 'rijzen'. Dat betekent 'opkomen' en 'opstaan'. (Denk maar aan het rijzen van het deeg). Verrijzen betekent 'opstaan uit de dood', 'leven na de dood'.

Sterven / leven

Johannes gebruikt deze woorden in twee betekenissen:

- aardse / eeuwig leven
- fysische / eeuwige dood

Weeklagen

Het bewenen van de doden stond bij vrome joden in hoog aanzien. Men weeklaagde bij de begrafenis en gedurende zeven dagen erna.

Zwachtel / windsel

Een overledene werd eerst gewassen en daarna ingewikkeld in windsels (stroken linnen). Het gezicht werd met een zweetdoek bedekt. Tussen de stroken stof stak men mirre (sterk geurend parfum) en aloësap.

Tekst

Er was iemand ziek, een zekere **Lazarus** uit **Betanië**, het dorp van Maria en haar zuster, Marta. Maria is de vrouw die de Heer met balsem zalfde en zijn voeten met haar haren afdroogde; de zieke Lazarus was haar broer. De zusters stuurden Jezus de boodschap: 'Heer, hier is iemand ziek, iemand van wie U houdt.' Toen Jezus dit hoorde, zei Hij: 'Deze ziekte loopt niet uit op de dood, maar op de verheerlijking van God, want de Zoon van God moet erdoor verheerlijkt worden.' Jezus hield veel van Marta, van haar zuster en van Lazarus. Jezus hoorde dus van zijn ziekte; toch bleef Hij nog twee dagen waar Hij was. Daarna pas zei Hij tegen zijn leerlingen: 'Kom, we gaan weer naar **Judea**.' 'Maar rabbi,' zeiden de leerlingen, 'onlangs nog probeerden de Joden U te stenigen, wilt U er nu alweer heen?' Jezus antwoordde: 'Een dag duurt toch twaalf uren? Zolang het dag is kan men zijn weg gaan zonder te struikelen, omdat men het licht van deze wereld ziet. Maar als men 's nachts zijn weg gaat zal men struikelen, omdat men dan het licht moet missen.' Na deze woorden deelde Hij hun mee: 'Onze vriend Lazarus is ingeslapen, maar Ik ga erheen om hem wakker te maken.' De leerlingen merkten op: 'Als hij slaapt, Heer, dan komt hij er weer bovenop.' Jezus had echter over zijn **dood** gesproken, terwijl zij dachten dat Hij de gewone slaap bedoelde. Daarom zei Jezus ronduit: 'Lazarus is gestorven. Toch ben Ik blij voor jullie, met het oog op jullie geloof, dat Ik niet ter plaatse was. Maar kom, laten we er nu heen gaan.' Toen zei **Tomas**, ook Didymus genaamd, tegen zijn medeleerlingen: 'Laten wij ook maar gaan, dan kunnen we samen met Hem sterven.' Bij de aankomst van Jezus

bleek Lazarus al **vier dagen** in het **graf** te liggen. Nu lag Betanië dichtbij Jeruzalem, op een afstand van ongeveer vijftien stadiën. Heel wat Joden waren dan ook naar Marta en Maria toe gekomen om hun medeleven te betuigen met het verlies van hun broer. Marta, die gehoord had dat Jezus op komst was, was Hem tegemoet gegaan; Maria was thuisgebleven. Marta zei tegen Jezus: 'Heer, als U hier geweest was, zou mijn broer nooit gestorven zijn. Maar ik weet zeker dat U ook nu nog alles aan God kunt vragen en dat Hij het U zal geven.' 'Je broer zal opstaan', verzekerde Jezus haar. 'Dat weet ik,' zei Marta, 'hij zal opstaan bij de **opstanding** op de laatste dag.' 'Ik ben de opstanding en het leven', zei Jezus. 'Wie in Mij gelooft mag dan wel **sterven**, toch zal hij **leven**;' en iedereen die leeft en in Mij gelooft, zal in eeuwigheid niet sterven. Geloof je dat?' 'Ja Heer,' antwoordde Marta, 'ik geloof vast dat U de Messias bent, de Zoon van God, degene die in de wereld komen zou.' Na deze woorden ging ze haar zuster Maria roepen. 'De meester is er', fluisterde ze haar toe. 'Hij laat je roepen.' Zodra ze het hoorde, ging ze op weg, naar Hem toe. Jezus was namelijk nog niet in het dorp, maar bevond zich nog op de plaats waar Marta Hem ontmoet had. De Joden die bij Maria in huis waren om hun medeleven te betuigen, zagen haar het huis uit snellen en gingen haar achterna, in de veronderstelling dat ze bij het graf wilde gaan treuren. Toen Maria de plaats bereikt had waar Jezus zich bevond, wierp ze zich, zodra ze Hem zag, voor Hem neer en zei: 'Heer, als U hier geweest was, zou mijn broer nooit gestorven zijn.' Toen Jezus zag hoe ze **weeklaagde** en hoe ook de Joden die haar vergezelden weeklaagden, ontstak Hij in toorn en wond zich op. 'Waar hebt u hem neergelegd?' vroeg Hij. 'Komt u maar kijken, Heer', zeiden ze. Jezus begon te huilen, zodat de Joden zeiden: 'Hij moet wel veel van hem gehouden hebben!' Maar sommigen merkten op:

'Had Hij dan niet kunnen zorgen dat hij niet doodging?
Hij heeft toch ook de ogen van de blinde geopend?'
Opnieuw in toorn ontstoken, ging Jezus naar het graf.
Het was een grot, die met een steen was afgesloten.
'Neem die steen weg', beval Hij. Marta, de zuster van de gestorvene, zei:
'Maar Heer, de stank! Hij ligt er al vier dagen!'
Jezus antwoordde: 'Heb Ik je niet gezegd
dat je de heerlijkheid van God zult zien als je maar gelooft?'
Toen nam men de steen weg. Jezus sloeg de ogen op en bad:
'Vader, Ik dank U dat U Mij aanhoort hebt.
Voor Mij stond het vast dat U Mij altijd aanhoort,
maar Ik spreek zo met het oog op al die mensen hier,
opdat ze mogen geloven dat U Mij gezonden hebt.'
Na dit gebed riep Hij met luide stem: 'Lazarus, kom naar buiten!'
En de dode kwam naar buiten,
zijn voeten en handen gebonden met **zwachtels**
en zijn gezicht in een doek gewikkeld.
'Maak hem los,' beval Jezus, 'en laat hem gaan.'
Van de Joden die naar Maria toe waren gegaan
en gezien hadden wat Hij gedaan had, gingen velen in Hem geloven.

Stilstand bij de tekst

Dit opwekkingsverhaal is bij Johannes een soort vertellende preek, waarbij hij Jezus voorstelt als de Heer over leven en dood en als de zoon van God. Dit gebeuren vertelt hij als een 'een teken' dat zegt dat wie in Jezus gelooft, eeuwig leven heeft, dat nu reeds begint. Dit leven kan op twee manieren:

- leven dat over de dood heen verder gaat.
- leven dat het haalt op elke vorm van dood.

Dit verhaal zegt ook iets over wie Jezus wilt volgen: christenen moeten leven brengen waar dood is.

Vereenvoudigde tekst

Lazarus woont in Betanië, samen met zijn zussen Maria en Marta. Zij zijn goede vrienden van Jezus. Maar nu is Lazarus erg ziek. De zussen sturen iemand naar Jezus met de boodschap: 'Heer, iemand van wie U houdt, is ziek.'
Wanneer Jezus dit hoort, zegt Hij tegen zijn leerlingen: 'Lazarus zal niet sterven.'
Hij blijft nog twee dagen waar Hij is.
Dan zegt Hij tegen zijn leerlingen: 'Kom, we gaan naar Judea. Onze vriend Lazarus is ingeslapen. Ik ga erheen om hem wakker te maken.'
De leerlingen zeggen: 'Als hij slaapt, Heer, dan zal hij er wel weer bovenop komen.'
Maar Jezus bedoelde dat Lazarus gestorven was, terwijl de leerlingen dachten dat Hij de gewone slaap bedoelde. Daarom zegt Jezus. nu: 'Lazarus is gestorven.'

Wanneer Jezus aankomt in Betanië is Lazarus al vier dagen dood. Zijn lichaam is ingepakt met windsels. Hij ligt in een grot, waar een grote steen voor staat. Heel wat mensen zijn naar Marta en Maria gekomen om hen te troosten bij het verlies van hun broer. Iemand zegt aan Marta: 'Jezus is op komst.'
Marta gaat naar Jezus. Hij zegt: 'Marta, je broer zal verrijzen. Hij zal na de dood verder leven.'
'Dat weet ik,' zegt Marta, 'hij zal verrijzen op de laatste dag.'
Maar Jezus bedoelt het anders. Hij zegt: 'Ik ben de verrizening en het leven. Wie in Mij gelooft zal nooit meer sterven.'
'Ja Heer,' antwoordt Marta, 'ik geloof U.'

Na deze woorden roept ze haar zus Maria. 'De meester is er', fluistert ze. Wanneer Jezus ziet hoe Maria huilt en ook de mensen die haar vergezellen, vraagt Hij: 'Waar hebt u hem neergelegd?'
'Komt u maar mee, Heer', zeggen ze.

Jezus begint te huilen.

Dan gaat Jezus naar het graf. Een grote steen ligt voor de opening.

'Neem die steen weg', zegt Hij.

Marta zegt: 'Maar Heer, de stank! Hij ligt er al vier dagen!'

Ze wil Jezus tegenhouden.

De mensen rollen de steen weg.

Jezus slaat de ogen op en bidt tot God.

Daarna roept Hij luid: 'Lazarus, kom naar buiten!'

En de dode komt naar buiten.

Zijn voeten en handen zijn gebonden met windsels

en zijn gezicht is in een doek gewikkeld.

'Maak hem los,' beveelt Jezus, 'en laat hem gaan.'

Vele mensen die dit zien, zijn daarna in Jezus gaan geloven.

Als je deze tekst vertelt...

... is het van belang de kinderen voordien in te leiden in het dubbel woordgebruik. In deze tekst worden ze geconfronteerd met de dubbele betekenis die aan het woord 'dood' wordt gegeven en leren ze de dubbele betekenis van het woord 'leven' kennen.

Suggesties

Kleine kinderen

De dood: een komma, geen punt!

Deze tekst van Johannes is voor de kinderen erg moeilijk. Ook volwassenen hebben het moeilijk met de vele betekenissen die zijn woorden hebben. Toch is die tekst een gelegenheid om bij kinderen te spreken over dood, én het feit dat christenen geloven dat die dood een soort doorgang is naar een andere manier van leven bij God. Dit gebeurt het gemakkelijkst via verhalen:

. Het 1e verhaal gaat vooral over dood, en het ritueel dat men er rond kent.

. Het 2e verhaal staat even stil bij wat er na de dood gebeurt volgens christenen.

Kikker en het vogeltje

Het was een mooie dag in de herfst. Varkentje plukte appels uit de boom...

...toen Kikker aan kwam lopen. Hij keek bezorgd.

'Ik heb iets gevonden,' zei hij ernstig.

'Wat heb je dan gevonden?' vroeg varkentje.

'Kom maar mee, dan zal ik het je laten zien,' antwoordde Kikker.

En samen gingen ze op weg. Varkentje maakte zich een beetje ongerust.

Toen ze bij de rand van het bos gekomen waren,

wees Kikker naar de grond. 'Kijk,' zei hij, 'kapot. Hij doet het niet meer.'

'Hij slaapt,' zei Varkentje. Op dat moment kwam Eend er aan.

'Wat is er gebeurd?' vroeg ze nieuwsgierig. 'Een ongeluk?'

'Sst, hij slaapt,' zei Kikker. Maar Eend dacht dat hij ziek was.

Haas die toevallig een wandelingetje maakte,

zag al van verre dat er iets aan de hand was.

Hij knielde bij de vogel neer en keek aandachtig. 'Die is dood,' zei hij toen.

'Dood,' zei Kikker, 'wat is dat?'

Haas wees naar de blauwe hemel. 'Iedereen gaat dood,' zei hij.

'Wij ook?' vroeg Kikker verbaasd. Dat wist Haas niet zeker.

'Als we oud zijn misschien,' zei hij.

'We moeten hem begraven,' zei Haas. 'Daar, onder aan de heuvel.'

Van takken maakten ze een draagbaar

en ze droegen de vogel voorzichtig naar de heuvel toe.

Ze groeven een diepe kuil in de grond.

'Zijn leven lang heeft hij mooi gezongen', zei Haas plechtig.

'Nu krijgt hij zijn welverdiende rust.'

Heel voorzichtig legden ze de dode vogel in de kuil.

Kikker strooide bloemen in het graf

en toen gooiden ze het dicht met aarde.

Ten slotte legden ze er een grote steen bovenop.

Het was doodstil. Er was zelfs geen vogel te horen.

Diep onder de indruk gingen ze terug.

Plotseling rende Kikker er vandoor.

'Laten we tikkertje spelen,' riep hij. 'Varkentje, jij bent hem!'

Ze speelden en lachten en hadden plezier tot de zon bijna onderging.

'Is het leven niet prachtig!' riep Kikker uit.

Moe maar tevreden gingen ze naar huis.

In de boom bij de heuvel zat een vogel.

Hij zong een prachtig lied - zoals altijd.

Max VELTHUIS, Kikker en het vogeltje, Leopold. Amsterdam, 1991

Elke is dood

Lien en Sam, komen jullie?
Het is tijd, ik breng jullie voor een dagje naar tante Greet.
Mama en ik moeten weg', zegt papa.
Lien en Sam zijn blij.
Tante Greet heeft een tuin, waarin ze heerlijk kunnen ravotten.
En dan is er ook nog Annelies om mee te spelen...
'Zeg papa,' zegt Lien, 'Waar gaan jullie naartoe?'
'Mama en ik gaan naar de kerk', antwoordt papa, 'Elke wordt begraven.'

Elke, ja, die kennen Lien en Sam wel.
Elke is al een groot meisje.
Ze is lief en lacht veel. En ze is altijd goed gezind.
Iedereen op school houdt van haar.
Maar Elke is ziek.
Ze kan niet lopen of ravotten zoals de andere grote kinderen.
Daarom zit Elke vaak op een bank.
Lien mag dikwijls bij Elke op schoot zitten.
En nu is Elke dood.

'Papa, waar is Elke nu?' vraagt Sam.
'Elke is bij God, Sam.'
'En hoe is het bij God, papa?', vraagt Lien.
'Dat weet ik niet, Lien, dat is ook voor de grote mensen een geheim.
Maar ik weet wel dat God nu voor Elke zorgt.
En telkens als wij aan Elke denken of over haar praten,
zullen we voelen dat ze bij ons blijft.'

Uit: C. LETERME e.a., *Zes kruiken wijn*, Standaard Ed. Uitg., 1994, p. 96-97

Grotere kinderen

Gesprek

Mogelijkheid 1: 'De tweede betekenis van dood'

Confronteer de kinderen met één van de volgende uitdrukkingen (kies voor een uitdrukking die ze al kennen, of die voor jouw groep toegankelijk is):

Zitten in een doodlopend straatje;
Als de dood voor iemand zijn;
Dat zaakje zal wel doodbloeden;
Ergens een broertje dood aan hebben

...

Ga met de kinderen dieper op de uitdrukking in: wordt hier echt de dood bedoeld? Wat wordt er dan wel mee bedoeld?

Dood betekent in elk van deze uitdrukkingen: niet voluit kunnen leven wegens: angst of schrik, of gebrek aan enthousiasme of er geen plezier in vinden... Dood is dan als een weg die nergens naartoe leidt, waar je niet meer verder kunt.

Leg nu de relatie met het verhaal van Lazarus.

Mensen die ten tijde van Jezus doodgingen werden helemaal in windels ingepakt. Ze konden zich echt niet meer bewegen.

Net zoals mensen spreken over een 'dode' boel, kunnen mensen 'ingepakt' zijn. B.v. in een ruzie. (Mensen kunnen ook ingepakt zijn in egoïsme, jaloezie ...)

Ga met de kinderen op zoek naar wat mensen 'inpakt', 'dood' maakt. Schrijf dit op een lange strook oud laken. Daar schrijven de kinderen hun antwoorden op. Wikkel hiermee iemand in. Vraag aan de kinderen een of meer oplossingen te zoeken voor elk voorbeeld van 'inpakking' en knip de windel dan los. Zo kan het 'ingepakte kind' stilaan meer voluit 'leven'. Laat de kinderen het verhaal van Lazarus opnieuw vertellen. Blijf stilstaan bij de zin van Jezus

'Wie in Mij gelooft, zal nooit meer sterven.' Wijs er de kinderen op dat sterven hier zowel dood in de eerste als in de tweede betekenis betreft. Als christenen geloven in de verrijzenis, dan geloven ze in een leven na de dood, maar ze geloven ook dat ze ook in dit leven uit alle vormen van dood kunnen verrijzen.

Mogelijkheid 2: Spreken over verdriet en dood

Was jij ook al eens verdrietig om iemand die gestorven is?

Wie kwam jou dan troosten?

Hoe voelde Jezus zich bij het overlijden van zijn beste vriend?

Wat zegt Jezus over het leven na de dood?

Wanneer Jezus tegen Marta zegt: 'Je broer zal verrijzen'

Wat betekent hier het woord verrijzen?

- Je broer zal dood blijven.
- X Je broer zal verder leven.
- Je broer zal terug op aarde komen als een ander mens.

Johannes schreef de volgende woorden van Jezus: 'Ik ben de verrijzenis en het leven. Wie in Mij gelooft, mag dan al sterven, toch zal hij leven. Wat bedoelt Jezus hier mee?

- Wie in Jezus gelooft zal niet doodgaan
- Wie in Jezus gelooft, heeft meerdere levens
- X Wie in Jezus gelooft blijft eeuwig leven, ook al is hij dood.

Dit verhaal zegt iets over Jezus.

- X Hij brengt leven waar dood is
- X Hij heeft verdriet omdat Lazarus gestorven is
- Hij is bang van de dood.

C. LETERME in Samuel 2003, nr 2, p. 11

Verhaal

Sven en opa

'Dag Sven!'

Opa staat al te wachten op het pad voor zijn huis. Hij heeft de bus horen aankomen en lacht als hij zijn koffer ziet. Ook oma komt eraan. 'Wat fijn dat je er bent' zegt ze. Sven is blij als hij opa en oma ziet. Hij geeft ze alletwee een dikke zoen. Sven komt logeren, omdat het paasvakantie is. Hij blijft een week. Hij loopt eerst naar de schommel die opa vorig jaar voor hem heeft gemaakt. Dan doet hij gauw zijn speelkleden aan en gaat bij opa en oma in de keuken. 'Vind je friet met gebraden kip lekker?' vraagt oma. Sven vindt dat heerlijk, vooral omdat opa er altijd nog een hele schep mayonaise bij doet - wat bij mama niet mag.

De volgende morgen is het mooi weer. De zon schijnt al lekker warm als Sven wakker wordt. Hij stapt gauw uit bed en zoekt opa op. 'Zo, kleine slaapkop, ben je daar,' zegt opa, 'Laat me eens naar je gezicht kijken. Heb je je wel gewassen? Kom, we gaan samen de dieren eten geven.' Sven loopt opa overal achterna: naar de wei met de koeien, naar het kippenhok... 'Laten we de kat zoeken', stelt opa voor. 'Ze heeft pas drie kleine poesjes gekregen. Ik denk dat ze zich in het hooi hebben verstopt.' Opa en Sven klimmen samen naar de hooizolder en kruipen over de vloer, maar vinden niets. 'We moeten wachten tot ze uit zichzelf te voorschijn komen', zegt opa. Dan gaan ze de dierenhokken schoonmaken en overal vers stro neerleggen. Er is heel wat te doen op de boerderij. Voor Sven het weet, is het avond. Dan zitten ze alle drie aan

tafel. Opa pakt een groot boek uit de kast. Hij leest er uit voor over Jezus en zijn verrijzenis. Dat is een moeilijk woord. Opa vertelt dat het betekent dat toen Jezus gestorven was, hij na Zijn dood verder leefde. Dan doet opa het boek dicht en zet het terug in de kast. Even later draagt hij Sven naar bed.

Als Sven de volgende morgen wakker wordt, kleedt hij zich vlug aan en gaat opa zoeken. 'Zo, ben je daar, slaapkop', zegt hij. Opa heeft iets in zijn hand. Sven ziet dat het een klein donzen poesje is. 'Het slaapt. O, wat is het zacht.' 'Het slaapt niet, Sven. Het is dood. Ik vond het in een hoekje van de hooizolder. 'Dat poesje is niet dood, opa' zegt Sven, 'het slaapt!' 'Nee hoor, het leeft niet meer.' 'Ik denk toch dat het slaapt', zegt Sven. 'Als we het poesje in de zon leggen en het wat melk geven, wordt het wel wakker.' 'Nee, Sven, het poesje wordt nooit meer wakker. Kom maar mee, dan begraven we het achter in de tuin.

Thuis zoekt opa een kleine doos om het poesje te begraven. Hij legt het dode poesje voorzichtig in de doos en legt er een paar bloemen bij. Dan graaft hij een gat, stopt de doos erin en doet er weer aarde overheen. Sven legt bloemen op het kleine graf en versiert het met mooie kleine steentjes. Hij vindt het erg dat het katje nu nooit meer terugkomt, want het is dood. 'Vind jij het leuk om dood te gaan, opa?' Opa moet daar wel wat om lachen. 'Ik heb het nog nooit gedaan', zegt hij. 'Ik denk dat niemand het fijn vindt om dood te gaan. Maar omdat ik geloof dat God van de mensen houdt en hen niet in de steek laat, heb ik geen schrik. Kijk eens naar de natuur... dan zie je dat de dood niet het einde is. Als de oude bladeren in de herfst zijn afgevallen, groeien er in de winter nieuwe knoppen aan de bomen. Die komen in de lente uit. Zo gaat het ook met ons als we doodgaan. We beginnen dan een ander, een nieuw leven bij God.' 'Wanneer halen we het poesje weer uit zijn graf?' vraagt Sven. 'Dat kan niet. Het kleine katje wordt heel langzaam stof, net als de bladeren in de herfst. Als ze op de grond liggen verdorren ze eerst en na een poosje zie je ze helemaal niet meer. Dat gebeurt ook met het poesje.' 'Kom', zegt opa, 'zullen we deze bloemzaadjes op het graf van het poesje zaaien?'

De dagen gaan vlug voorbij. Sven leert heel wat bij: hij bakt samen met oma brood en opa leert hem op stelten lopen. Als Sven weer naar huis gaat, loopt hij met opa nog eenmaal door de tuin. 'Kijk', zegt hij, 'de

bloemen op het graf van het poesje beginnen al te groeien. Als je weer bij ons komt, zullen er grote bloemen op staan. 'Komen, Sven, ik zie de bus al', roept oma. Sven rent naar oma toe. 'Dag oma', zegt hij. Als hij weer thuis is, vertelt Sven wat hij allemaal gezien en gedaan heeft bij opa en oma.

Wanneer hij een poosje later op een dag uit school komt, zegt zijn moeder: 'Opa is ziek geworden. Hij ligt in het ziekenhuis hier vlakbij. Vanmiddag gaan we naar hem toe.' Sven is blij dat hij opa weer zal zien. 'Hoe ziet een ziekenhuis eruit, mama?' vraagt hij. 'Er zijn verpleegsters en dokters die voor opa zorgen. Dat moet ook, omdat hij ziek is.' 'Waarom is opa ziek,' vraagt Sven. 'Opa is al heel oud, Sven. En als je oud bent, ben je vaker ziek.' Sven denkt steeds opnieuw aan alle dieren en aan grootvader en grootmoeder. 'Sven', verder eten', zegt mama, 'je zit te dromen.' Sven denkt aan het kleine poesje. Zou het nog steeds dood zijn? Opa heeft gezegd, dat het poesje in de aarde blijft en langzaam verteert. Hij denkt aan de andere poesjes: hoe groot zouden die nu zijn? Zouden ze al alleen de schuur uit mogen?

In het ziekenhuis ligt opa heel stil in een groot bed. Als Sven binnenkomt, draait hij zijn hoofd een beetje en lacht. 'Dag Sven', zegt hij zachtjes'. Sven kijkt heel lang naar opa. 'Ga je nu sterven?' vraagt hij. 'Ik denk het wel, Sven', zegt opa. 'Maar ik wil niet dat je dood gaat,' zegt Sven. 'We geloven toch in de verrijzenis', zegt opa. Als opa dat moeilijke woord weer zegt, denkt Sven aan het grote boek waar hij uit heeft voorgelezen. Opa ziet er erg moe uit. Hij doet zijn ogen dicht. Dan gaan ze weer open en grootvader kijkt naar Sven. Hij knijpt in opa's hand, stopt hem onder de dekens en trekt de lakens glad. 'Dag opa', zegt hij.

Een paar dagen later zegt mama aan Sven dat opa overleden is. Als ze 's avonds naar bed gaat, speelt hij nog wat. Maar steeds weer moet hij aan opa denken. Dan komt mama om hem in te stoppen. Hij houdt zijn teddybeer dicht tegen zich aan. Mama en Sven hebben helemaal geen zin om samen te lezen en te zingen, maar ze doen het toch, omdat ze denken dat opa het zo zou willen.

Een maand later is het zomervakantie. Sven gaat een poosje naar oma. Hij vindt het fijn om weer bij oma te zijn. Maar als hij de lege stoel ziet van opa, wordt hij verdrietig. 'Mama zegt dat opa niet meer terugkomt', zegt

Sven. 'Dat is ook zo.' zegt oma. Sven gaat naar buiten om naar de dieren de kijken. Maar dat maakt hem nog meer verdrietig. 'Huil maar, Sven', zegt oma. 'Ik huil ook wel omdat opa er niet meer is. Huilen helpt.' Oma gaat naast Sven zitten en vertelt over opa's begrafenis. 'Zien we opa nu nooit meer?' vraagt Sven. 'Nee, we zien opa niet meer hier op aarde. Zijn lichaam werd op het kerkhof begraven. Maar opa zelf is nu bij God.' 'Doet het pijn als je doodgaat, oma?' 'Soms wel, maar bij opa niet. En als het pijn gedaan zou hebben, zou hij dat nu al lang vergeten zijn. Zo goed is het bij God in de hemel. 'Hoe ziet de hemel er uit, oma?' 'Heel mooi. Ik denk zelfs dat de hemel veel mooier is dan we ons kunnen voorstellen. Het is een plaats waar ieder heel gelukkig is.' 'Ga ik ook naar de hemel?' vraagt Sven. 'Ja, maar dat duurt nog heel lang hoor. God heeft voor alle mensen die van Hem houden een plaats in de hemel.' Als oma en Sven uitgepraat zijn, gaat Sven naar buiten. Hij moet over al die dingen nog eens goed nadenken. Hij moet steeds maar denken aan wat opa in het ziekenhuis tegen hem zei: 'Wij geloven in de verrijzenis.'

Die avond bidt Sven: 'Lieve God, oma zegt dat opa bij U is.
                                  Ik hoop dat U goed voor hem zorgt.
                                  Ik ben blij dat de hemel zo mooi is
                                  en dat we er niet bang voor hoeven te zijn.
                                  Lieve God, ik hou veel van U.

Naar het boek van: M. & B. ALEX, Grootvader en ik, praten over doodgaan, Voorhoeve, Den Haag, 1984

Doordenker

Als iemand
van wie je heel veel
gehouden hebt,
plots sterft,
ga je zelf ook
een beetje dood.

Je wordt overspoeld
door metershoge golven
van verdriet.
En niets of niemand
lijkt de pijn
in je hart
te kunnen genezen.

Tot iemand je
bij de hand neemt
en je warme woorden
van vriendschap toefluistert.
Dan voel je
dat lieve mensen
eigenlijk nooit sterven.

E. ROOSEN in Samuel 2003, nr 2, p. 20

Bronnen

o.a.

R. MICHIELS, De opwekking van Lazarus in Collationes, p. 433 – 447

S. LAMBERIGTS, De opwekking van Lazarus in Mensen onderweg, info 151.